

совершенство рассчитанных таблиц смертности, которые позволяют четко определить перестраховые тарифы при подписании разных договоров перестрахования жизни. Лидерство RGA достигается за счет разработки новых программ для индивидуального перестрахования жизни.

Ключевые слова: виды перестрахования жизни, финансовая стойкость перестраховой группы, брутто- и нетто-премия, распределение перестрахового бизнеса по сегментам.

Prokof'eva O.V. The Peculiarities of the Reinsurance Group of America and its Basic Segments

The history of reinsurance company "Reinsurance Group of America" development is studied. The basic indicators of its development are defined. The reinsurance group portfolio structure and directions of its development are researched in order to make a more complete analysis. The article researches the selected gross and net premium from the different segments of the reinsurance group "Reinsurance Group of America". The main focus of the reinsurance group RGA Reinsurance is proved to be life insurance. One of the weaknesses of this group is the corporate sector. The reinsurance groups strengths include the presence of a perfectly calculated mortality tables which allow to define reinsurance rates when signing various contracts of life reinsurance. RGA Leadership is achieved through the development of new applications for individual life reinsurance.

Keywords: kinds of life reinsurance, financial stability of reinsurance group, gross and net premium, distribution of the reinsurance business according to the segments.

УДК 368.021:338.48

Аспір. М.В. Рібун¹ – Львівський ДУВС

ОСОБЛИВОСТІ РИНКУ СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

На основі аналізу наукових уявлень про страхування визначено сутність дефініції "туристичне страхування" та обґрунтовано основні засади функціонування страхового ринку. Враховуючи особливості туристичного бізнесу в Україні, визначено наявні проблеми суб'єктів туристичної діяльності у системі страхового забезпечення. Виходячи з позицій економічної безпеки, досягнення високого рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку туристичних послуг та забезпечення сталого розвитку туризму унеможливується без функціонування надійної системи страхування туристичної діяльності і туристів зокрема. З огляду на це, охарактеризовано основні та додаткові види страхування в туризмі, які пропонуються на вітчизняному ринку страхових послуг.

Ключові слова: страхування, страхування в туризмі, обов'язкове страхування, добровільне страхування, ризик.

Постановка проблеми. Зростання туристичного потоку у світі та динамічний розвиток туристичного бізнесу в Україні особливо актуалізують питання безпеки туристів під час подорожей. Особливість туристичного бізнесу проявляється у наявності різних факторів ризику, які мають безпосередній вплив, з одного боку, на туристів, а з іншого – на діяльність туристичних підприємств. З огляду на це, однією з найважливіших умов формування дієвої системи безпеки в туризмі є страхування. Адже саме в процесі страхування визначається якість послуг, а також створюється імідж туристичної галузі загалом. Станом на сьогодні сучасний ринок страхування потребує нових підходів до розуміння основних категорій його функціонування, оскільки досвід показує, що фінансова надійність посідає чи не останнє місце в структурі страхової послуги.

¹ Наук. керівник доц. Л.М. Томаневич, канд. екон. наук

Стан дослідження. Різні підходи до питання щодо вивчення страхового ринку в Україні перебувають у колі наукових інтересів таких вчених, як: В. Базилевич, Н. Внукова, Т. Гарматій, С. Попович, І. Стремковська, О. Заруба, В. Шахов, М. Шимінова, Л. Рейтмана. Дослідження ризиків у туристичній діяльності та їх страхування здійснено у працях таких науковців, як: А. Крутик, Н. Машина, О. Охріменко, Л. Шматько та ін. Однак, незважаючи на певні дослідження з цієї проблеми, ринок страхування у сфері туризму потребує як теоретичного вивчення, так і практичного аналізу основних показників його діяльності.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування основних засад функціонування ринку страхування в туризмі, аналіз наявних проблем суб'єктів туристичної діяльності у системі страхового забезпечення, а також дослідження видів страхування в туризмі, які пропонуються на сучасному ринку страхових послуг.

Виклад основних положень. Сучасна економічна ситуація в Україні демонструє зростання кількості небанківських фінансових установ, що мають вагомий вплив на загальний стан фінансового сектору країни. Так, за даними Нацкомфінпослуг станом на 01.01.2013 р., загальна кількість СК (Non-Life) на страховому ринку становила 384 компанії [1]. Основною діяльністю страхових компаній є страхування життя, страхування відповідальності, особисте страхування, майнове перестраховання тощо.

Відповідно до ст. 1 Закону України "Про страхування" від 07.03.1996 р., під страхуванням розуміється вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення цих фондів [2]. Розглядаючи наукові підходи до визначення цієї дефініції, зосередимо увагу на деяких із них.

Стремковська І.В. визначає страхування як систему економічних відносин між конкретними суб'єктами господарювання, де з одного боку виступають страхувальники, а з іншого – страховики. Необхідною умовою страхування є майнова самостійність суб'єктів господарювання і їхня зацікавленість у переданні відповідальності за наслідки ризику спеціалізованим формуванням [3], цитата [7].

Шахов В.В. вказує, що під страхуванням розуміється система економічних відносин, яка включає створення за рахунок організацій і населення спеціального фонду коштів і використання цього фонду для відшкодування збитку майна від стихійних лих та інших несприятливих випадкових явищ, а також для надання громадянам допомоги в разі настання різних подій в їхньому житті [4, с.15], цитата [7].

Рейтмана Л.І. визначає страхування як сукупність особливих замкнених перерозподільчих відносин між його учасниками з приводу формування за рахунок грошових внесків цільового страхового фонду, призначеного для відшкодування можливого надзвичайного й іншого збитку підприємствам і організаціям або для надання грошової допомоги громадянам [5, с.144], цитата [7].

Заруба О.Д. розуміє страхування як перерозподільчі відносини у фінансовій системі, пов'язані, з одного боку, з формуванням страхового фонду за допомогою фіксованих страхових платежів, а з іншого – з відшкодуванням втрат від цього учасниками страхування [6, с. 80], цитата [7].

Найбільш узагальненою, на нашу думку, є концепція М.Л. Шимінової, яка акцентує увагу на тому, що страхування є сукупністю врегульованих суспільних відносин щодо формування і використання грошового фонду, створеного зацікавленими особами, що перебуває в оперативному управлінні спеціалізованої організації, з метою відшкодування збитку, заподіяного стихійними лихами і нещасними випадками, а також для виплати грошових сум у разі настання певних подій у житті громадян [7].

Таким чином, страхування в туризмі можна розглядати, як систему фінансово-економічних відносин між страховими компаніями, суб'єктами туристичної діяльності та туристами з приводу задоволення інтересів і потреб кожного з них. Сутність страхування як економічної категорії визначається її функціями. У науковій літературі виділяють чотири основних функції страхування, зокрема: ризикову, попереджувальну, накопичувальну, контрольну (табл. 1).

Табл. 1. Основні функції страхування

№ з/п	Функція	Значення функції
1	Ризикова	У рамках ризикової функції здійснюється перерозподіл засобів страхового фонду в разі настання страхових випадків, тобто внаслідок втілення ризику.
2	Попереджувальна	Попереджувальна функція полягає у фінансуванні за рахунок засобів страхового фонду заходів щодо скорочення страхового ризику.
3	Накопичувальна	Накопичувальна функція пов'язана з нагромадженням коштів населення через укладання договорів страхування.
4	Контрольна	Контрольна функція реалізується під час здійснення контролю за умовами цільового формування і використання страхового фонду.

Нормативним документом із забезпечення безпеки туристів є міждержавний стандарт ГОСТ 28681.3-95 "Туристично-екскурсійне обслуговування. Вимоги до забезпечення туристів і екскурсантів" [8]. Згідно з цим документом, ризик для життя і здоров'я людини в туристичному обслуговуванні виникає в умовах існування трьох складових, зокрема: наявності джерела ризику, дії цього джерела на небезпечному для людини рівні, а також схильності людини до сприйняття дії джерел небезпеки. Туристична діяльність пов'язана з численними ризиками. Фактори ризику в туризмі прийнято класифікувати: (рис. 1).

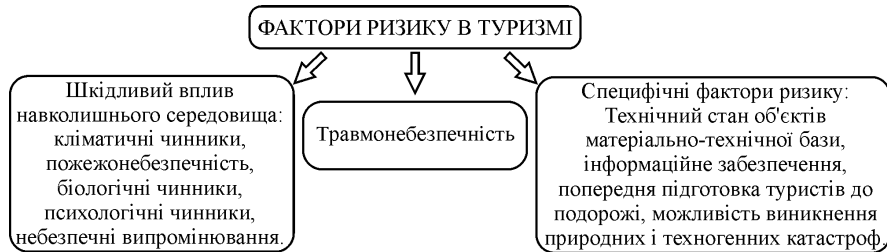

Рис. 1. Фактори ризику в туризмі згідно з міждержавним стандартом ГОСТ 28681.3-95 "Туристично-екскурсійне обслуговування. Вимоги до забезпечення туристів і екскурсантів"

Охріменко О. поділяє підприємницькі ризики суб'єктів туристичної діяльності на дві групи: ризики, які не залежать від діяльності туристичних підприємств (стихійні, природні, техногенні, екологічні); ризики, що прямо залежать від здійснення туристичної діяльності (фінансові, економічні, валютні). [9]. На нашу думку, можна виокремити ризик надійності партнера в туристичному бізнесі. Адже під час створення та реалізації туристичних послуг туроператор співпрацює з туристичними агенціями, компаніями-перевізниками, підприємствами, що надають екскурсійні послуги, закладами готельно-ресторанного обслуговування тощо. У випадку невиконання чи неналежного виконання контрагентами своїх зобов'язань виникає загроза для туристів і загалом підривається імідж туристичного підприємства.

Власне страхування є одним із способів мінімізації ризиків. Розглянемо основні види страхування, які пропонуються на сучасному ринку туристичних послуг. Сьогодні на ринку працюють близько 30 страхових компаній, що пропонують захист туристам, серед них левову частку займають: СК "Європейське туристичне страхування", СК "Еталон", СК "Інго Україна", страхова група "ТАС", СК "АСКА", СК "Універсальна", СК "ПРОСТО-страхування", СК "Крона", СК "Провідна", СК "Індіго", СК "Уніка" та інші.

Страхові компанії забезпечують комплексний особистий і майновий страховий захист туристів під час подорожей за кордон та в межах України. Комплексні програми страхування включають в себе обов'язкові для подорожуючих види страхування, відповідно до Закону України "Про туризм", а також інші види страхування, на вибір споживачів туристичних послуг з метою уникнення додаткових витрат і фінансових збитків у непередбачених ситуаціях під час туристичних подорожей. Види страхування в туризмі представлені на рис. 2. Отож, туристичне страхування пропонує широкий спектр послуг, необхідних для успішного функціонування індустрії туризму.

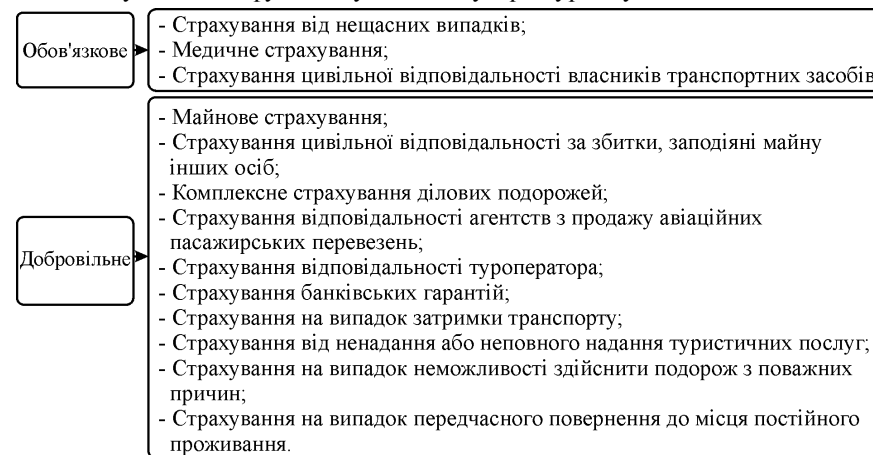

Рис. 2. Види страхування, поширені на ринку страхових послуг (авторська розробка)

Аналіз ринку страхування туристичних подорожей характеризується як позитивними, так і негативними тенденціями. Так, за підсумками Ліги страхових організацій України у першому півріччі 2013 р., обсяги туристичного страхування, порівняно з аналогічним періодом минулого року, збільшилися на 12 % – до 85 млн грн. Така позитивна динаміка пов'язана насамперед із зростанням туристичного потоку та підвищенням рівня страхової культури серед споживачів туристичних послуг. Також більш якісною стала асистенс-підтримка туристів у європейських країнах. Важливої уваги заслуговує новий тренд на ринку страхування туристів, а саме страхування через Інтернет. Страхування онлайн в Україні пропонують страхові компанії "ТАС", "Європейське туристичне страхування", "Інго Україна" та "Універсальна". Частка страхування туристів онлайн становить 2 % через законодавчі обмеження.

Спостереження фахівців провідних страхових компаній показують, що впродовж останніх років зростає кількість подорожей з-поміж туристів-пенсіонерів, які переважно обирають недорогі тури по Європі. Страхові компанії оцінюють захист людей такої вікової категорії значно дорожче звичайної. Окрім цього, збільшується попит на додаткові види страхування, такі як: додаткове медичне страхування, страхування багажу і неможливості здійснити подорож. Ці всі фактори є дуже взаємозалежними і в сукупності збільшують вартість туру на 2-5 %. У табл. 2 представлено рейтинг найбільших страхових виплат туристам протягом 2012/2013 рр.

Табл. 2. Рейтинг найбільших виплат на ринку туристичного страхування протягом 2012-2013 рр. [10]

Страхова компанія	Країна, де відбулася страхова подія	Рік компенсації	Сума страхової виплати, тис. грн.	Страховий випадок
"Європейське туристичне страхування"	Тайланд	2012	1260	медична допомога та повернення на Батьківщину постраждалих туристів внаслідок аварії туристичного автобуса (22 виплати)
"Провідна"	Швейцарія	2013	110	лікування перелому гомілки, отриманого під час катання на санах
"Омега"	Болгарія	2013	100	оперативна допомога під час лікування опіків у дітей-учасників танцювального колективу (22 виплати)
"Універсальна"	Італія	2013	90	оперативна допомога внаслідок перелому великої гомілкової кістки у туристки; травма отримана на гірськолижному курорті
"Провідна"	Німеччина	2013	89	лікування перелому ноги, отриманого під час екскурсії
"Європейське туристичне страхування"	Румунія	2012	63	медична допомога постраждалим у аварії туристичного автобуса (10 виплат)
"Універсальна"	Тайланд	2013	59	оперативна допомога туристу, який отримав перелом коліна
"Провідна"	Болгарія	2013	58	лікування переломів, отриманих під час катання на лижах
"Еталон"	Німеччина	2012	55	репатріація туристки, яка померла внаслідок інфаркту
"Іллєчівське"	США	2012	48	лікування інфаркту міокарда
"Іллєчівське"	Німеччина	2012	30	оперативна допомога туристу при гострому апендициті

Проте, незважаючи на деякі позитивні тенденції ринку страхових послуг в туристичному бізнесі, сучасні реалії потребують вдосконалення страхового механізму в туризмі. Адже досвід показує, що збільшується кількість туристів, які не можуть отримати медичну допомогу закордоном, оскільки страхові договори складені таким чином, що значна частина ризиків, з якими споживач може зіткнутися на відпочинку, не компенсуються. Багато ризикових подій не прописані в договорах страхування або ж відносяться до форс-мажорних випадків, які не завжди відшкодовуються страховиками. Причина такої проблеми очевидна – низькі тарифи на страхування туристів, які виїжджають за кордон. Так, у середньому обов'язковий страховий тариф перебування туриста в будь-якій європейській країні становить 7-8 грн на день.

Не менш важливими проблемами є невміння представників туристичних підприємств пояснити туристу механізм дії страхового полісу; недостатньо високий рівень страхової культури споживачів туристичних послуг, які купують страхові поліси в комплексі з туристичними путівками, тоді як туристичні підприємства з метою зниження вартості турпакета пропонують недорогі страхові поліси з мінімальним набором ризиків; несвоєчасне надання у страхову компанію інформації про застрахованих; борги перед страховиками внаслідок банкрутства туристичних фірм.

Більше того, масовий розвиток туристичного бізнесу і жорстка конкуренція на ринку страхування сприяють збільшенню кількості випадків шахрайства у сфері страхування споживачів туристичних послуг. Найчастіше шахрайство проявляється у продажі страхових полісів через Інтернет, не маючи будь-якої ліцензії на такий вид діяльності; також під час купівлі так званої "зеленої карти". На страховому ринку України продається близько 10-30 % фальшивих "зелених карт" [11]. Основними причинами масового розвитку страхового шахрайства у сфері туризму виступає корупція, відсутність регуляторних механізмів та нормативно-правової регламентації діяльності страхових компаній щодо запобігання страхових злочинів. У більшості держав страхове шахрайство входить до кримінального законодавства як самостійний склад злочину. Така практика поширена в Австрії, Німеччині, Польщі, Китаї. У США відповідальність за страхове шахрайство регулюється на рівні штатів [12]. Натомість в Україні не має чіткої нормативно-правової бази цієї сфери.

Недобросовісне виконання своїх обов'язків туроператорами і турагентами перед туристами зумовлюють неабияку доцільність страхування відповідальності суб'єктів туристичного бізнесу. За результатами дослідження Асоціації лідерів туристичного бізнесу, однією з характерних ознак кожного туристичного сезону є призупинення діяльності туристичних підприємств, що веде за собою неможливість виконання обов'язків перед туристами. Чинне законодавство України в галузі туризму не передбачає відшкодування збитків туристу на випадок так званого "призупинення діяльності", а лише "внаслідок порушення процесу про визнання його банкрутом" [13]. Станом на сьогодні така проблема знаходиться у процесі обговорення в рамках розробки нового законопроекту "Про внесення змін до законів України "Про туризм".

З огляду на це, асоціація лідерів туристичного бізнесу створила реєстр соціально-відповідальних туроператорів, які застрахували свою відповідальність перед туристами і партнерами (табл. 3).

Табл. 3. Реєстр соціально-відповідальних туроператорів [13]

№ з/п	Назва туроператора	Назва страховика	Страхова сума
1	Агентство "ПАН УКРЕЙН"	ПАТ "Страхова компанія "Універсальна"	1100487UAH
2	КОРАЛ ТРЕВЕЛ	СК "Кремень"	100000EUR
3	ТУРФІРМА САМ	АТ "Страховая група "ТАС"	1100000UAH
4	ТЕЗ ТУР	СК "Європейське туристичне страхування"	50000000UAH
5	ГЕРМЕС ТРЕВЕЛ ГРУП	СК "Європейське туристичне страхування"	236728UAH
6	ТУРТЕСС ТРЕВЕЛ	ПАТ "Страхова компанія "Арсенал страхування"	23918100UAH
7	ВІДЕРШТРАЛЬ	СК "Інго Україна"	1200000UAH

Висновки. Отже, можна стверджувати, що українські страховики перебувають на стадії переосмислення світових тенденцій страхування з метою покращення бізнес-клімату в туризмі. Сучасні реалії перебувають удосконалення соціальних стандартів захисту населення загалом і туристів зокрема. Мінімізація ризиків у туризмі можлива лише за умови налагодження активної співпраці між органами державної влади, туристичними підприємствами і страховими компаніями. Отже, питання страхового забезпечення туристичної галузі потребують комплексного і системного підходу та виходу на якісно новий рівень.

Література

1. Українська федерація ubezpieczenia. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://ufu.org.ua/ua/statistics/member_statistic/general_insurance/6031.
2. Закон України "Про страхування" № 85/96-ВР від 07.03.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.
3. Стремковська І.В. Економічна суть страхування / І.В. Стремковська // Інноваційна економіка : Всеукр. наук.-виробн. журнал. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2009_4/174.pdf/
4. Шахов В.В. Страхование / В.В. Шахов. – М. : Изд-во ЮНИТИ, 1997. – 311 с.
5. Страховое дело / под ред. Рейтмана Л.И. – М. : Изд-во Банковской и биржевой научно-консульт. центр, 1992. – 524 с.
6. Заруба О. Страхова справа / О. Заруба. – К. : Вид-во "Знання", 1998. – 313 с.
7. Пацурія Н. Генезис і сутність страхування: аналіз наукових концепцій / Н. Пацурія. [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://papers.univ.kiev.ua/jurydychni_nauky/articles / The_genesis_of_the_concepts_regarding_of_the_essence_of_insurance_17567.pdf](http://papers.univ.kiev.ua/jurydychni_nauky/articles/The_genesis_of_the_concepts_regarding_of_the_essence_of_insurance_17567.pdf)
8. ГОСТ 28681.3-95 "Туристично-екскурсійне обслуговування. Вимоги до забезпечення туристів і екскурсантів".
9. Охріменко О.О. Проблеми формування страхового захисту підприємницької діяльності у сфері туризму в Україні / О.О. Охріменко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2008. – № 4. – С. 126-131.
10. Інвестгазета № 27 від 15.07.2013 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.investgazeta.net/archive/907/>.
11. Алгазин А.И. Современные тенденции страхового мошенничества. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://antiobman.ru/tricks1.php? a=13>.
12. Івашко О.А. Боротьба із шахрайством на ринку страхових послуг: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід / О.А. Івашко, І.М. Редько. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.rusnauka.com/14_NPRT_2011/Economics/3_86847.doc.htm.
13. Асоціація лідерів туристичного бізнесу. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.altu.com.ua/>.

14. Ліга страхових організацій України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://uaainsur.com/>.
15. Дзеркало тижня. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.mw.com.ua/?oid=9859&sid=9143>.
16. Рейтинг страхових компаній Insurance Top. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://insurancetop.com/top>.

Рибун М.В. Особенности рынка страхования в сфере туризма

На основе анализа научных представлений о страховании, определена сущность дефиниции "туристическое страхование", обоснованы основные принципы функционирования страхового рынка. Учитывая особенности туристического бизнеса в Украине, определены существующие проблемы субъектов туристической деятельности в системе страхового обеспечения. Исходя из позиций экономической безопасности, достижения высокого уровня конкурентоспособности на международном рынке туристических услуг и обеспечения устойчивого развития туризма делается невозможным без функционирования надежной системы страхования туристической деятельности и туристов в частности. Учитывая это, охарактеризованы основные и дополнительные виды страхования в туризме, которые предлагаются на отечественном рынке страховых услуг.

Ключевые слова: страхование, страхование в туризме, обязательное страхование, добровольное страхование, риск.

Ribun M.V. The Peculiarities of the Tourism Insurance Market

The essence of the definition "tourist insurance" is specified on the basis of scientific ideas concerning insurance. The basic principles of insurance market functioning are stated. The existent problems of tourist activity subjects in the system of insurance are determined taking into account the features of tourist business in Ukraine. Coming from positions of economic security, the achievement of high level of competitiveness at the international market of tourist services and providing steady development of tourism becomes impossible without functioning of the reliable system of tourist activity tourists in particular. Thus, the basic and additional kinds of tourism insurances that are offered on the modern insurance services market are analysed.

Keywords: insurance, tourism insurance, obligatory insurance, voluntarily insurance, risk.

УДК 658:631.1

Доц. С.Б. Романишин, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка";

здобувач І.І. Мартинюк – Львівський національний аграрний університет

ГОРИЗОНТАЛЬНА ІНТЕГРАЦІЯ ДРІБНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ

Проаналізовано основні форми горизонтальної інтеграції дрібнотоварних сільськогосподарських виробників. Охарактеризовано одну з форм горизонтальної інтеграції в сільськогосподарському виробництві – кооперацію. Проаналізовано особливості функціонування дрібнотоварних сільськогосподарських виробників і можливості створення ними інтегрованих структур у процесі горизонтальної територіальної інтеграції. Зазначено переваги функціонування інтегрованих господарств, серед яких автор вказує на відповідність продукції встановленим стандартам якості, спрощення виходу на зовнішні ринки для збуту продукції.

Ключові слова: дрібнотоварні сільськогосподарські виробники, горизонтальна інтеграція, кооперація.

В Україні формується багатоукладна змішана економіка, яка базується на різних формах власності та господарювання. Однак ефективність ринкової